

3.1. Оцінка ділової активності сільськогосподарського підприємства як чинник його інноваційно-інвестиційного розвитку

Інноваційно-інвестиційна діяльність є невід'ємною складовою будь-якого підприємництва, оскільки розвиток і підвищення ефективності виробництва неможливі без постійних прогресивних нововведень. Вирішення проблем активізації інноваційно-інвестиційної діяльності є актуальним для більшості сільськогосподарських підприємств. Крім того, досвід розвинутих країн свідчить, що вихід з економічної кризи неможливий без активізації інноваційно-інвестиційної діяльності.

Нині фінансовий стан сільськогосподарських підприємств є кризовим або близьким до нього. Причиною зазначеного є передусім неналежний рівень державної підтримки, недостатнє використання інноваційних

технологій та сучасного обладнання, низька кваліфікація працівників, що знижує спроможність професійно реагувати на виклики мінливого ринкового середовища. Наведені характеристики визначають об'єктивну доцільність управління діловою активністю сільськогосподарських підприємств з метою поліпшення економічної ситуації в державі.

Ефективним засобом подолання наслідків фінансово-економічної кризи є перехід економіки України на інноваційну модель розвитку. Саме криза показала всю небезпеку і безперспективність орієнтування на експортно-сировинну модель, причому перехід до розвитку економіки на засадах інноваційності залежить від ефективності зусиль як держави, так окремих суб'єктів господарювання. Інноваційна активність вітчизняних підприємств є недостатньою, а темпи її зростання низькими. Про низьку інноваційну активність підприємств свідчать показники обсягів реалізованої інноваційної продукції в Україні. У загальному обсязі промислової продукції лише 3,8 % мають ознаки інновацій (в Євросоюзі – 75 %). Кількість підприємств, які провадили інноваційну діяльність у 2018 році зменшилася на 785 підприємств порівняно з 2014 роком і становила 824 підприємства проти 1609.

Основним важелем підвищення ефективності використання ресурсів сільськогосподарського підприємства є оцінка та управління діловою активністю. Ділова активність формує імідж підприємства. Від об'єктивності, точності оцінки й оптимізації ділової активності підприємства залежить якість управлінських рішень у сфері інноваційно-інвестиційного розвитку.

Таким чином, щоб приймати ефективні рішення і мати можливість впливати на інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства необхідно здійснювати пошук найкращих взаємопов'язаних між собою наборів економічних ресурсів і кількістю економічних благ, що виготовляються за допомогою цих ресурсів.

Значну увагу дослідженню проблем ділової активності, як критерію ефективного функціонування підприємств, приділено в працях зарубіжних вчених-економістів, зокрема, Д. Аакера, Е. Долана, К. Кемпбела, Є Хелфертта та ін. У національній економічній школі слід виокремити дослідження В. Бланка, І. Воробйова, І. Вініченко, О. Дація, Л. Катан, Л. Коваленко, Г. Кулагіна, О. Олексюка, М. Поддєрьогіна, К. Раїцької, Г. Савіцької, О. Свідана, Є. Ходеківського та ін. Незважаючи на значну кількість та різноплановість сучасних наукових розробок щодо управління діловою активністю сільськогосподарських підприємств, слід зазначити, що удосконалення економічного механізму управління діловою активністю сільськогосподарського підприємства з метою активізації інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання потребують поглибленого дослідження.

Оцінка ділової активності - це та основа, на якій ґрунтується раціональні і розумні рішення про обсяги і об'єкти витрачання майна, тобто основна мета цієї оцінки полягає в досягненні високої ефективності господарювання і забезпечення на цій основі інноваційно-інвестиційного розвитку.

Оцінка ділової активності має велике значення з позиції застосування отриманих результатів для фінансового прогнозування, змістом якого є дослідження й розробка можливих шляхів розвитку підприємства в перспективі. Завданням його є визначення передбачуваних обсягів фінансових ресурсів у прогнозованому періоді, знаходження джерел їх формування й способів розміщення та ефективного використання на підставі аналізу існуючих тенденцій і з урахуванням впливу на них різних факторів . Прогнозування дає змогу розглянути можливі альтернативи розробки фінансової стратегії, що забезпечує досягнення підприємством стабільного становища на ринку і постійної ділової активності.

Фінансовий облік характеризує найбільш загальні риси - він ведеться для надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та

неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства; а також - це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень. За допомогою оцінки показників фінансової звітності можна досягти узгодження різних напрямків діяльності підприємства, пов'язуючи потреби в інвестиціях із наявністю фінансових ресурсів. Ця оцінка дає змогу гармонізувати різні, часто суперечливі цілі, наприклад, збільшення обсягу продажу з необхідністю одночасно зменшувати частку позичкових засобів у сумарних ресурсах підприємства. Оцінка та аналіз ділової активності підприємства дає можливість порівняти різноманітні “сценарії” розвитку фінансів підприємства і на підставі систематизації і осмислення одержаної інформації вибрати оптимальні шляхи його інноваційної діяльності, передбачити труднощі на шляху до зміцнення його ринкових позицій, попередити негативні наслідки реалізації обраних шляхів розвитку. У кінцевому підсумку прогнозування дає змогу оцінити ймовірність фінансового благополуччя підприємства чи його банкрутства.

Від об'єктивності і точності оцінки та оптимізації ділової активності підприємства залежить якість важливих та відповідальних управлінських рішень, які дають змогу не пристосовуватися до змін на ринку, а активно реагувати та впливати на ринкову ситуацію, що постійно змінюється .

До основних причин, що зумовили розвиток теорії та практики оцінки ділової активності суб'єктів господарювання наприкінці XX століття, крім дефіциту ресурсів, слід віднести й необхідність гнучкого та постійного реагування на ринок товарів, попит на які змінюється, і впровадження у виробництво нових конкурентоспроможних ідей на основі комплексного дослідження використання виробничих та фінансових ресурсів підприємств різних форм власності.

Виникнення і розвиток поняття ділової активності діалектично зумовлене та практично виправдане, оскільки в цілому відображає суть змін в економіці, коли гостро постає потреба зіставлення розмірів вкладених ресурсів з проміжними та кінцевими результатами їх використання, що безпосередньо впливає на фінансовий стан суб'єкта господарювання і тісно пов'язане з ним.

Ми схильні підтримати думку професорам Бланка І.А. стосовно того, що оцінка ділової активності являє собою оцінку результативної діяльності суб'єкта господарювання шляхом комплексної оцінки ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, що формують оптимальне співвідношення і залежність темпів зростання основних показників між собою та зумовлюють проміжні та кінцеві результати діяльності [1].

В умовах ринкових перетворень поняття “ділова активність” тісно пов'язане з використанням фінансово-виробничих ресурсів. Це обумовлено тим, що метою кожного суб'єкта господарювання є отримання найвищого результату, досягнення якого стає можливим при умові оптимального використання всіх видів ресурсів, в процесі чого формуються мінімальні витрати виробництва. Саме тому визначення, які наводяться в економічній літературі, зводяться в основному до такого, коли ототожнюють ділову активність та ефективність, пропонуючи останню розглядати як відношення результату діяльності (процесу, операції, проекту) до витрат, що зумовили його отримання [2].

На нашу думку, ефективність є відображенням рівня ділової активності і являє собою багатомірну комплексну характеристику, яка визначає ефективність використання виробничо-фінансових ресурсів, виходячи з проміжних і кінцевих результатів діяльності підприємства та зумовлює їх.

Оскільки система аналізу ділової активності є підґрунтям та вагомою складовою механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання, доцільно при оцінці стану суб'єкта господарювання виділити рівні ділової активності та притаманні їм

виробничо-господарські ситуації, що зумовлюють певні результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

В умовах нестабільної економіки виділяють наступні рівні ділової активності:

- високий (достатній);
- середній (задовільний);
- низький (незадовільний) (рис.1).

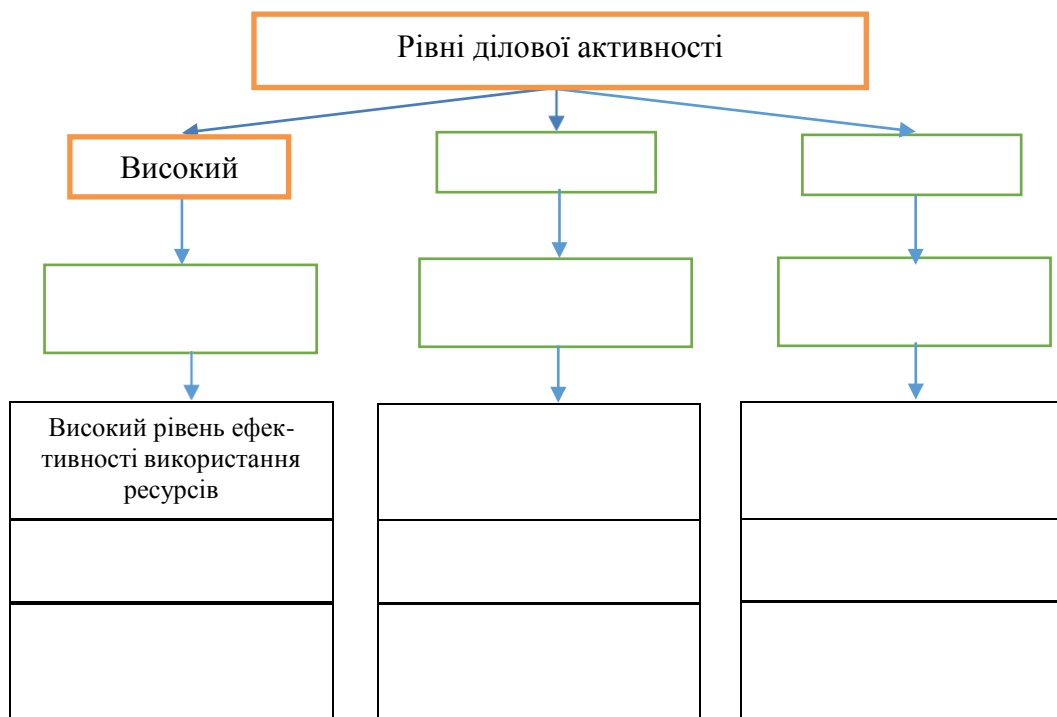

Рис.1. Характеристика рівнів ділової активності сільськогосподарського підприємства, власна розробка авторів

Слід зазначити, що кожному рівню ділової активності відповідає характерна виробничо-господарська ситуація, у зв'язку з чим виділяють: нормальну, проблемну і кризову ситуацію.

Нормальна ситуація властива високому рівню ділової активності і означає такий збіг умов і обставин, коли створюється сприятливе функціонування суб'єкта господарювання, при якому формується стійка тенденція підвищення темпів зростання оціночних показників.

Проблемна ситуація існує на підприємстві, рівень ділової активності якого відповідає середньому і визначається як збіг господарських умов і факторів, при яких формується тенденція до погіршення стану підприємства та спостерігається нестійка динаміка оціночних показників ділової активності.

Кризова ситуація характеризує низький рівень ділової активності і виникає при відсутності оперативного реагування на стратегічні питання, які потребують термінового вирішення. Кризову ситуацію можна визначити як збіг обставин, які формують стійку негативну тенденцію оціночних показників ділової активності і загрожують підприємству банкрутством [2].

Визначення проблемної, а тим більше кризової ситуації при оцінці стану ділової активності викликає необхідність термінового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності шляхом прийняття оперативних фінансових рішень.

Фактори, що впливають на рівні ділової активності, поділяють на: зовнішні, які не залежать від діяльності суб'єктів господарювання, і внутрішні, які безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємств.

Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на діяльність підприємств, формують його бізнес-середовище, яке фактично визначає положення підприємства та ринку, його економічний потенціал та фінансове благополуччя.

Основою фінансового забезпечення оцінки ділової активності підприємства, вважають в своїй роботі Величко Е.Г., Савчук В.П., Прилипко С.И., є фінансова звітність, саме з якої починається перше знайомство з діяльністю будь-якого підприємства та на підставі її даних здійснюється контроль за його фінансово-господарською діяльністю. Завданням звітності є узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку з метою надання внутрішнім і зовнішнім користувачам своєчасної й правдивої інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень. Наявність повної і прозорої інформації є запорукою успіху щодо залучення підприємством інвестицій.

Інвестор особливо зацікавлений в перегляді та аналізі інформації, отриманої з відповідних джерел. Лише на підставі повної, своєчасної та достовірної інформації інвестор може прийняти рішення щодо інвестування в цінні папери підприємства.

Оцінка ділової активності – один з основних аспектів аналізу фінансового стану підприємства. За умов переходу до ринкової економіки, виникнення різноманітних форм власності особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств. Це зумовлено бажанням підприємців виявляти потенційні можливості збільшення прибутку підприємства, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану; необхідністю виявляти «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективного використання фінансових ресурсів підприємства, оскільки неефективне використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; ураховують фінансовий стан підприємства і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок.

Багато вітчизняних науковців приділяють увагу вивченню сутності фінансового стану підприємства та методиці його визначення та оцінки. Слід зазначити, що майже всі науковці наводять однакове визначення даного поняття.

Під «фінансовим станом підприємства» Поддєрьогін А.М. пропонує тлумачити як «комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [2].

Показники ділової активності підприємства формують одну з 5 груп для оцінки загального фінансового стану підприємства [2,3].

Таким чином, дослідження сутності ділової активності

сільськогосподарського підприємства вказує на її значну поширеність в сучасній вітчизняній та зарубіжній практиці. Проведений аналіз трактувань ділової активності сільськогосподарського підприємства різними науковцями дозволяє стверджувати, що ділова активність відображає рівень ефективного використання матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами і, водночас, характеризує якість управління, а також можливості інноваційного розвитку підприємства. Аналіз ділової активності підприємства являє собою аналіз та оцінку результативної діяльності суб'єкта господарювання шляхом комплексної оцінки ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, що формують оптимальне співвідношення і залежність темпів зростання основних показників між собою та зумовлюють проміжні та кінцеві результати діяльності. Правильна оцінка ділової активності підприємства за сучасних умов господарювання необхідна як для його керівництва та власників, так і для потенційних інвесторів.

Література до розділу 3.5:

1. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту / І. А. Бланк - К.: Ніка-Центр, Єльга, 2016.- 431 с.
2. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств / А.М. Поддєрьогін – К. Знання, 2015. - 425 с.
3. Величко Є.Г., Савчук В.П., Приліпко С.І. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства за допомогою коефіцієнтів / Є.Г.Величко, В.П. Савчук, С.І. Приліпко // Український інвестиційний журнал. - 2018- №1-2.- С. 27-31.

